

RÁKÓCZI ÍGY ÉLT TÖRÖKORSZÁGBAN

Szekfü Gyula A száműzött Rákóczi című könyvéből

A tábornokok sorra kimúlása vagy eltávozása nem tette Rákóczi életét magánosabbá. A rodostói társaság minden tagját összefűzte ugyan valami a középpontban álló fejedelemmel: a fiatalokat a „vakszeretet” Rákóczi személye iránt, az öregeket a hűség egykori vezérlőfejedelmükhöz s az évtizedes közös küzdelem emléke. A fejedelem közöttük mégis lelki egyedülvalóságban töltötte napjait: a hódolatot és szeretetet elfogadta, jóakaró kegyességgel viszonzta, de senkinek sem adott jogot, hogy belsejének mozgalmaiba, a fájdalom és remény, lemondás, majd tehetetlen elkeseredés hullámszámba beletekinthesen. A török földre érkezése óta megállapított udvari szertartásokat most Rodostóban egész szabályzattá dolgozta ki, pontosan felügyelt annak megtartására, s így udvarában minden egyes személynek körülírt hatáskört jelölve ki, lehetetlenné tette, hogy bárki is túlságos közel lépjen hozzá, a fejedelemhez. Rendtartása értelmében az egyhangú rodostói napokat reggel hatodfél órakor dobszóval kezdték meg; a cselédség erre elhagyta az éjjeli nyugodalmat. Hat órakor újabb dobszóra a fejedelem kelt fel, öltöztetésénél – a versailles-i „nagy fölkelések” csekély utánzataként – az öltöztető szolgálkon kívül Mikesnek, az első bejáró nemesembernek, kellett jelen lennie. Akkor a kápolnába ment s misét hallgatott, mise után nemesei társaságában „ebédlőházában” kávéval reggelizett és dohányozott. Nyolcz órakor három dobszó figyelmeztette az egész házat a nyilvános misére. E második mise után a fejedelem visszavonult termeibe, a hol tizenkét óráig egyedül foglalatoskodott politikai levelezése lebonyolításával vagy egyéb írásmunkával. Legfőlleg franczia vagy magyar titkáraját, írődeákját tartotta magánál. A szintén dobszóval hirdetett ebéd, melyen ismét egész udvara részt vett, tizenkettőtől harmadfél óráig tartott, akkor félórán át ismét egyedül imádkozott a kápolnában, utána

megint egyedül dolgozott, de már nem szellemi munkát, hanem az időt hasznosan űző testedző kézimunkát: asztalosságot, esztergályosságot, vagy terveket rajzolt különös, rejtekefiókos bútorokhoz, avagy festéssel, csatarajzok készítésével foglalatzkodott öt óráig, a mikor megint dobverés gyűjtötte össze az udvart a kápolnában. Újabb ájtatoskodás után ismét egyedüllett a hetedfél órakor kezdődő vacsoráig. Nyolcz órakor, a reggeli szertartáshoz hasonlóan az udvar tagjai jelenlétében, a levetkőzés s ettől kezdve a hatórai felkelésig senkivel sem érintkezett többé, bár nyolcz órakor még nem szokott lefeküdni s már két órakor talpon volt. A nyolczórai vetkeződési szertartás azonban megszabadította udvaronczaitól és az egyedüllét szabadságát szerezte meg neki. Bizalmasabban csakis a reggeli, ebéd és vacsora idején lehetett hozzá közeledni. Természetes, hogy a közös étkezés nem nyújtott senkinek alkalmat a fejedelem lelki életét fedő lepel meglebbentésére. Az ebédnél, mint Mikes mondta, a „tyűkokra tették törvényt”, s beszéd tárgyul aligha szolgált komolyabb és fontosabb dolog, mint a rodostói élet napi eseményei, melyekről udvaronczai komoly vagy tréfás nézeteit a fejedelem kegyesen mosolyogva hallgatta meg. Lelke pedig valahol egyebütt, talán olyan messze kalandozott, hogy ez egyszerű, fiatal nemesek bizonyára követni sem tudták volna, még ha beavatja is őket bizalmába.